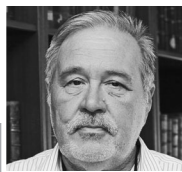

Ilber Ortayli

Trianon, a bosszú szülte békeszerződés

Ilber Ortayli
(1947, Törökország)
történész, politológus

Pál Laura
(1981, Kecskemét)
műfordító, turkológus,
Budakeszin él

Az első világháború végén az úgynevezett Párizs környéki békeszerződések között a leginkább bosszúálló egyezménynek az Oszmán Birodalom ellenében aláírt sèvres-i, valamint a történelmi Magyarországot felszámoló trianoni békeszerződést tekinthetjük.

Némely történetírás a magyarokra erőltetett trianoni békediktátumot nem annyira az antant hatalmak ellenséges hozzáállásával, mint inkább a kommunizmus veszélyével szembeni fellépésként magyarázza. Ez az okfejtés azonban aligha több a tények elleplezésénél, ennek ellenére ez a nézet sokáig tartotta magát Nyugaton. A történelmi Magyarország területeinek a szomszédos államok közötti szétosztása nemcsak közvetlenül a háború után, de napjainkban is mély hatással van a magyarok külpolitikájára és a magyar közvéleményre egyaránt.

Mintegy ötven évvel korábban, az 1867-es osztrák–magyar kiegyezést követően létrejövő magyar és osztrák tartományok között jelentős különbség mutatkozott. Magyarország ugyanis az 1860-as évektől kezdődően mind a mezőgazdaságban, mind az iparban közel 6%-os növekedést mutatott, ami a maga korában meglehetősen impozáns teljesítménynek számított. A többi osztrák tartományban ez az arány mindössze 1–3% közötti volt. Az 1878-as berlini kongresszus nyomán Bosznia-Hercegovina elszakadt az oszmánoktól, majd az „osztrák megszállást” követően a Monarchia irányítása alá került. A terület első kormányzója egyébként magyar származású volt. Tudjuk, hogy a Magyar Királyság hivatalnokai Boszniában feltűnő jóindulattal viseltettek a muszlim lakossággal

szemben; ez a körülmény nemcsak a Porta, de az osztrákok figyelmét is felkeltette. Érdeemes megemlíteni, hogy a magyar tartományokban a magyar nyelv elsajátítása éppen úgy kötelező volt, akár a német nyelv az osztrák tartományokban. Ha valaki jól tudott magyarul, nem számított, milyen vallási vagy etnikai csoporthoz tartozott, egyenlő eséllyel emelkedhetett feljebb a hivatali ranglétrán.

A Magyar Királyság közel 330 ezer négyzetkilométernyi területéből mindössze 30 százaléka zsugorodott az ország, míg a magyar népesség egyharmada az anyaország határain kívül rekedt. Mindez a Magyarországgal szemben álló szomszédos balkáni államok nem csekély megalégedésére történt. 1920. június 4-e, a trianoni békeszerződés aláírásának napja tragédiaként írta be magát Magyarország történelmébe.

A fejlődésnek indult iparban dolgozó magyar munkásosztály sorsa valamennyi közép-európai országhoz hasonlóan nehéz volt, hozzájuk képest a mezőgazdasággal foglalkozó parasztság jobb helyzetben volt, a magyar ipar teljesítményét pedig külföldön is ismerték és elismerték. Például az Oszmán Birodalomban az 1908. évi gazdasági bojkottot csupán az osztrák termékekre terjesztették ki, a Magyarországról érkező árukra nem vonatkozott a tilalom. Ebben az időszakban a Magyarországon egyetemre járó, különösen az agrár- és állatorvos-tudományi képzésben részt vevő oszmán–török fiatalok száma igencsak magas volt. A világháború éveiben arra is volt példa, hogy az orosz seregből muszlim-török tisztek és katonák álltak át

a magyarokhoz; néhány hadifogoly a későbbiekben még tanulmányokat is folytatott az országban. A neves turkológus, Bekir Csobanzáde az Eötvös Collegium diákjaként Németh Gyula tanítványa volt. Érdekes mozzanata az életének a Kun Bélához fűződő barátsága, és a bolsevizmus eszméje iránti vonzalma. Ám ez sem menthette meg az 1930-as évek sztálinista likvidálási politikájától, melynek során burzsoá nacionalistának bélyegezve kivégezték.

A trianoni békediktátum az 1930-as évek Törökországában a sèvres-i békeszerződés ellen

küzdelmet folytatott polgári és katonai körökben is együttérzést keltett a magyar nemzet iránt. Mind Ankara városának újjáépítésében, mind a tudományos intézetek – köztük a Nyelv-Történelem- és Földrajztudományi Kar, valamint a mezőgazdasági intézmények fejlesztésében a magyar tudósoknak, zeneszerzőknek és művészeknek egyaránt kiemelkedő szerep jutott. A két nemzet között újabb kapcsolódási pontot jelentett, amikor a második világháború vége felé a Magyarországról érkező menekültek előtt Törökország megnyitotta a kapuit.

Fordította: Pál Laura

Verseny (háromalakos, 1982, bronz, vásznon, fotó: Oláh Katalin Kinga)